

Korekturo opravi jezikoslovec-referent.

Vse člane imenuje poverjenik za pravosodje. Bivati morajo na sedežu poverjenika ali vsaj blizu njega.

Delo izide v sešitkih po 5 do 10 pol.

Ko delo izide, izda vlada razpis, da je besedje terminologije obvezno za urade, vseučiliško pravno fakulteto in uradne liste slovenskega dela Jugoslavije.

Naša revolucija in naše pravo.

Anton Lajovic.

V »Slovenu« z dne 11. in 14. julija 1920 sem priobčil par člankov, v katerih sem o problemu, izraženem v naslovu, pisal zlasti z ozirom na znano stanovanjsko naredbo poverjenika dr. Gosarja. Ker je bila stvar namenjena za dnevnik, je naravno, da sem se bolj dotikal onih strani problema, ki bi utegnile zanimati širše občinstvo.

Ker pa je ta problem danes za pravnika zelo važen, tako da bi v premnogih vprašanjih ne mogel najti rešitve, če nisi vsaj nekoliko orijentiran, se mi zdi koristno, problem nekoliko razgrniti v pravniškem glasilu. Moj namen je v glavnem: pokazati na ta problem vsaj v nekaterih smereh, in dasi bom skušati mu dati svojo rešitev, mi je bolj važno to, da tovariši pravniki vzamejo moje rešitve za napadalno bazo, da pridemo tako preko njih do nekega po možnosti dobrega spoznanja.

I.

Problema prava ni moči razumeti drugače, kakor če ga gledamo s stališča biologije narodov, s sociološkega stališča. Pravo ni nekaj apriornega, marveč je le funkcija življenja. Življenje je stalni regulator prava. Pravo samo le v razmeroma neznatni meri regulira življenje.

Pravo je zame manometer moči dveh bojujočih se socialnih skupin, katerih interesi se križajo. V tem boju pride od časa do časa do tega, da se medsebojno razmerje moči začasno

izrazi v neki pravni formuli, ki naj bi razmerje obeh socialnih skupin začasno vravnavała.

Življenje in interesna napetost obeh skupin pa gre tudi po tej formulaciji svojo naravno pot v razvoj naprej, in dogodi se lahko, da je ravnokar ugotovljena pravna formula že drugi dan zastarela, tako da stopa ona socialna skupina, ki nje življenjske pogoje zavira uprav postavljena pravna formula, proti tej v boj in tako po krajšem ali daljšem času doseže, da se prejšnja pravna formula prekucne in nadomesti z novo, ki boli ustreza interesom zmagujoče socialne skupine.

V tem smislu je pravo v življenju naroda nekak retardujoč, konservativen pojav. Ono je le nekaka usedlina življenja, ki jo življenje stalno prehiteva.

V istem zmislu kakor je pravo konservativen pojav, smatram tudi — kar se mi zdi popolnoma naravno — da so tudi čuvarji prava, zlasti torej vsi oni stanovi, ki imajo s pravom po poklicu opraviti, n. pr. sodniški in advokatski stan, po svoji mentaliteti in zlasti v mehaniki mišljenja konservativnega značaja, in da prehajajo v celo naravnost reakcionaren tip tačas, kadar je pravnik omejen le na svojo pravniško izobrazbo.

Tu moram opozoriti zlasti na mehaniko mišljenja pravnikov. Treba si je predstavljati, da je šla vsa pravniška izobrazba naših pravnikov, in ne samo naših, prvič za tem, da si natrpajo v glavo čim večjo množico konkretnih, v državi veljajočih zakonitih norm, in drugič za tem, da se navadijo s temi normami meriti konkretne, prednje prinešene pravne slučaje. Pri tem merjenju je zlasti v poštev prihajala zmožnost logične interpretacije zakonitih norm in njih relacijoniranje na konkretni pravni slučaj.

Da si imel ceno kot dober jurist, ti je pa več pomenila prva stran tvojega jurističnega znanja, namreč obsežnost poznanja norm, in čim večja je bila ta, tem večji tvoj ugled. Druga stran jurističnega znanja, obstoječa bistveno v zmožnosti pravilne logične interpretacije, ima dosti manj ugleda, in kolikor morem pregledati, je tudi dosti manj razširjena. To je tembolj umljivo, ker praksa nenavadno goji uradovanje po kalupih, tako da se je za gotove oblike pravnih slučajev razvila polagoma stalna in vobče malo kritična oblika pravnega naziranja in reševanja, kar imenujejo enotnost v sojenju.

Najsi sta pa uprav omenjeni dve strani pravniške izobrazbe bolj ali manj razviti, faktum je, da se n. pr. v sodniškem in odvetniškem stanu glavni del pravniškega mišljenja udeleži v smeri logičnega operiranja z obstoječimi konkretnimi pravnimi normami. Slednje moram prav posebno poudariti, namreč ti pravniški stanovi so po svoji pravniški izobrazbi izvežbani in vajeni operirati samo s trenutno v veljavi stječimi zakonitimi normami. Oni poznajo torej samo pravo v njegovem **statičnem** stanju in samo za to stanje prava zadošča njih mehanika mišljenja.

To bi sicer zlasti pri sodniškem in odvetniškem stanu, ki sta nekakšna dninarska podajača v pravnem življenju, ne bi bilo ničesar čudnega. Bolj presenetljivo pa je sledeče. Iz Sagadinove knjige »Naš sedanjí ustavni položaj« in iz Pitamičevega uvodnega predavanja »Pravo in revolucija« razvidim, da so njune metode gledanja tudi glede državnopravnih pojavov v bistvu take kakor zgoraj popisane. Oba sta državoznanca, oba smatrata državoznanstvo za p r a v n i š k o vedo, nabrala sta si veliko množino poznanja pravnih uredb pri raznih državah in sedaj operirata z dotičnimi normami državnopravnimi raznih držav na isti preprosti način, kakor navadni jurist s svojim jurističnim materijalom.

Pri tem je treba zlasti zopet poudariti, da je take vrste državoznanstvo bistveno vezano na to, da so države živele že dolgo vrsto desetletij med seboj v popolnem miru. Če torej v gotovem določenem trenutku napravim čez sodobno, v mirnem izvenvojnem času se nahajajoče življenje držav kakor skozi rastoče drevo korizontalen prerez, vidim v tem prerezu ono stanje državnega prava, katero edino more biti predmet takega državoznanstva, ki svoje državoznanstvo smatra edinole za juristično vedo. S tem hočem reči, da se Sagadin in Pitamic postavljata državnemu pravu nasproti le na ta način, da ga poznata le v njegovem statičnem stanju.

II.

Revolucija zame ni pravni problem, temveč problem narodove biologije. Revolucija se od navadnih bojev socialnih skupin ne razlikuje v drugem, kot po naglici, intenziteti in kon-

centraciji in pa po tem, da je padec in podor premagane skupine katastrofalen. Kakor vsak boj socialnih skupin, tako tudi ona rodi novo pravo. Ona je torej mati novega prava.

Ker pomeni revolucija podor moči do sedaj vladajoče socialne skupine, je jasno, da morajo vsled revolucije pasti tudi vse one pravne norme, katere si je bila postavila do sedaj vladajoča socialna skupina, da si zasigura in ohrani svojo moč. Ker so interesi in razmerja socialnih skupin v vsakem kraju in času popolnoma različna, je jasno, da ima vsaka revolucija drugačne cilje in za slučaj, da se posreči, drugačne posledice in da nimamo nobenega revolucijskega tipa.

Revolucija, ki nam je rodila našo svobodno državo, se bistveno razlikuje od francoskih revolucij. V francoski revoluciji so na eni strani padli do tedaj vladajoči sloji in na njih mesto so prišli drugi, toča oboji so pripadali enemu in istemu narodu.

Naša revolucija pa je imela zmisel in cilj v tem, da je ves jugoslovanski narod vrgel raz sebe nadvlado tujega nemškega naroda. Moram poudariti ta podor nadvlade nemškega naroda. Zakaj, da so padli ob enem Habsburžani, to je zame toliko stranskega pomena, kolikor sem naziranja, da je vsaka vladarska rodovina le nekaka etiketa, dočim je v resnici glavni nositelj moči oni vladajoči sloj, na katerega se vladarska rodbina naslanja.

Da poudarim še enkrat zmisel naše revolucije je bil ta, da smo podrl Habsburžane in pa nadvlado nemškega naroda ter da smo sami postali popolnoma svoboden narod.

Če sem preje opozarjal, da je zelo važna in odločilna lastnost vsakega pozitivnega prava, njegova statičnost, in da je način mišljenja pravnikov oblikovan samo po tej statičnosti in samo tudi njej kos, je koj jasno, da je problem revolucije nekaj vsemu temu popolnoma nasprotnega. Revolucija na mah podira cele komplekse pravnega reda in jih z veliko naglico nadomešča z novimi. Teh novih brez sočasnega vpoštevanja revolucije ni moči razumeti. Način gledanja tega novega pravnega reda je torej direktno nasproten zgoraj navedenemu. Dočim zgoraj navedeni in pravnikom lastni način gleda drevo pravnega življenja le v horizontalnem prerezu, je moči gledati revolucijonarne tvorbe le v vertikalnem prerezu, torej podolž rasti drevesa.

Jasno je, da si ta dva načina pravnega gledanja tako zelo nasprotujeta, da je očitno, da s prvim načinom v revolucionarnih pokrelih absolutno ni mogoče najti poti iz temè.

Zato ni prav nič čudno, če Pitamica njegova statična metoda popolnoma pusti na cedilu, ko se z njo spravi na problem revolucije.

Zato se nahajajo pri njem takele trditve: „Tudi avstrijska ustavna določila, to je državni temeljni zakoni iz leta 1867. veljajo še, v kolikor se dajo strinjati z našim sedanjim državno-pravnim položajem n. pr. določbe o državljanskih pravicah ter nekatere kazenske pravne določbe, ki se nahajajo v navedeni ustavi“. Ali pa glede istih zakonov: „Vprašanje je odprto v kakšnem svojstvu veljajo sploh ti zakoni“. In zopet: „Ne vemo kako pravno moč imajo pri nas avstrijski zakoni, zaradi tega tudi ne vemo, kdo jih sme izpreminjati“.

Pitamic povprašuje: „Kaj pa naj storijo sodišča, ki imajo po zakonu o sodni oblasti razsojati instančnim potom o veljavnosti naredb?“ Nato svetuje sodniku, naj si pomaga s § 7. obč. drž. zak., po katerem ima pravico razsoditi po naravnem pravu in nato zopet svetuje: „Za naravno pravo pa bo smatral sodnik to, kar se mu zdi najbolj pravično in najbolj primerno, tako da bo smel¹⁾ upoštevati pri nas tudi naš novi državno-pravni položaj“.

Če Pitamic trdi: „Fino juristično kulturo doseže pač le oni, ki zna abstraktno misliti in iz splošnih idej sklepati na posamezne slučaje“, potem mu je problem revolucije pokazal, da je še tako fina juristična kultura, kakor si jo on misli, popolnoma nezadostna, da bi reševala izvenstatične pravne probleme.

Ista, po mojih mislih zgrešena metoda je tudi Sagadinu v vprašanjih, ki se tičejo novo porajajočih se razmer, delala težave. Če ne bi bil on samo statični državoznanec, bi se ne moglo zgoditi, da bi institut naših ministrskih delegacij prikazoval kot nekak monstrum, kakoršnega še ni bilo v nobeni državi na svetu, ne bi mogel v revolucijski državi kakoršna je naša do danes, govoriti o **pravu** države v stanju nužde. Ne moglo bi se mu primeriti, da bi sočasno v njegovi knjigi stale druga ob drugi takele trditve: „Aktom obrazovanja države Srba, Hrvata i Slove-

¹⁾ Ta „smel“ je nad vse zanimiv.

naca nestalo je prednjašnjih država, iz kojih je jedinstvena država obrazovana naročito i Kraljevine Srbije kao samostalne države“ (str. 18); „U momentu, kad je obrazovana naša država, države koju su je obrazovale, izgubile su svojo državnu individualnost, pa „ustavi“ tih država izgubili su svoj prvobitni karakter, nisu više ustavi, pošto substrata za njih, države, više nema“; (str. 30) a temu nasproti ob zanikanju parlamentarnega režima v naši državi trditev: „U protivnom slučaju to bi značilo ograščanje ustavnih prava krune, koja jej pripadaju v srpskem Ustavu“. (str. 24).

III.

Osvetliti hočem problem, kaj je bilo z našim pravom po revoluciji.

Idejna baza za rešitev tega problema je: bistvo vsakega prava je to, da država daje garancijo za veljavnost pravnih norm in svojo eksekutivno moč zoper kontravenijence. Ta misel, ki je zame aksijom, velja s to omejitvijo, da je državna garancija potrebna toliko časa, dokler je človeška družba kakor sedaj organizirana v državah. Če pride kdaj do drugačne organizacije, bo pravu za njegov obstoj pač potreba garancij prirodnih družbenih organizacij.

Samo popularno izražanje je torej, če govorimo o rimskem pravu ali o starem nemškem pravu, ker vse to je le bilo nekđaj pravo, danes so to le zbirke praznih in neveljavnih formul, ki se nanašajo na pravno relevantne objekte.

Če je torej za obstoj prava bistveno to, da je tu država, ki garantira njegovo veljavnost, potem je jasno, da pravo kot tako preneha takoj, če se zruši država, v kateri je veljalo.

Ko je Avstrija razpadla, je prišel ob svojo veljavo ves kompleks pravnih norm, ki so obstajale v Avstriji in sicer zato, ker je prenehala država, ki je temu pravu garantirala veljavnost. Nastopila je torej razdobje popolnega brezpravja, ki je trajalo od poloma Avstrije do tačas, ko je naša revolucionarna vlada izjavila, da ostanejo avstrijski zakoni še nadalje v veljavi. Tekom tega razdobja je bil celoten kompleks prejšnjih avstrijskih pravnih norm postal le kompleks abstraktnih formul brez veljavnosti. Za Slovenijo so vse te določbe oživele šele s tem, da je naša revo-

lucijonarna vlada jim z navadno naredbo udihnila zopet življenje, ko jih je proglasila za veljavne.

Ker je moč tedanje revolucijonarne vlade bila revolucijonar, izvirajoča iz fakta revolucije, ne pa iz kakega zakona in ker je bila torej originarna, je bilo tačas v rokah revolucijonarne vlade, da je mogla, kakor je z naredbo dala veljavnost nekdanjim avstrijskim zakonom, takoj tudi vsakega izmed njih in sicer bodisi navadno naredbo, bodisi navadni zakon ali pa tudi temeljni zakon vsak čas premeniti z navadno naredbo. Ona je to v resnici tudi storila, ko je n. pr. določbo bivšega temeljnega zakona avstrijskega o nepremestljivosti sodnikov kasirala z navadno naredbo.

Če si torej jemljemo pred oči, da se temeljni zakoni, navadni zakoni in naredbe med seboj ločijo le po tem, po kakšnih potih in organih se smejo sklepati in po kakšnih izpreminjati ter da je oblika za sklepanje in izpreminjanje zakonov navadno bolj svečana in vezana na razne garancije, dočim je izdajanje naredb preprostejše v obliki, potem vidimo, da je po naši revoluciji oblika, kako so stopili avstrijski zakoni pri nas v veljavo in kako so se dali izpreminjati, bila povsem enostavna, namreč oblika navadne naredbe revolucijonarne vlade.

Posledica tega je bila, da med vsem kompleksom bivših pravnih norm avstrijskih ni bilo poslej nobene razlike več: norme bivših avstrijskih odredb so imele isto pravno veljavo, kakor norme temeljnih zakonov in ti zopet prav isto, kakor navadni zakoni. Z drugimi besedami: od tačas naprej, ko je revolucijonarna vlada izrekla, da veljajo vse bivše avstrijske pravne norme, ni bilo več nobenih zakonov in ne temeljnih zakonov, temveč vse te pravne formule so imele samo pravno **moč navadne naredbe**.

Bilo ni torej poslej nikake relacije več med bivšo naredbo in kakemu bivšemu zakonu, marveč sta bila oba enako močna in veljavna.

Kaj je torej bilo poslej s sodniško pravico presojeti naredbe, ali ustrezajo zakonom? Padla je v vodo, ker je izza revolucije manjkala vsaka relacija med naredbo in zakonom.

Do istega rezultata pridem tudi po drugi poti:

Ni dvoma, da se je z razpadom Avstrije razsula tudi njena ustava, to je, kompleks onih norm, ki so določale, kdo je in

kako posluje oni činitelj, ki je imel v tej državi v svojih rokah zakonodajo in eksekutivo. Določba, ki je sodniku dajala pravico presojeti veljavnost izdanih naredb in ali so v skladu z zakoni, je imela v celotnem pravnem redu avstrijskem važno ustavno funkcijo nekakega varnostnega ventila; ž njo naj bi bile podrejene oblasti prepřečile izvršitev onih vladnih naredb, s katerimi bi bila vlada samovoljno kršila avstrijski zakon.

Kakor hitro je pa padla vsa avstrijska ustava, je ž njo moral pasti njen važen sestavni del, namreč norma o sodniški kontrolni pravici nad naredbami.

Če je z ono važno naredbo prve naše vlade izginila vsaka razlika medtem, kar se je preje v avstrijskem pravnem redu imenovalo naredba, navaden zakon, in temeljni zakon, nastane zanimivo vprašanje, kako moč imajo danes še one norme temeljnih zakonov, katere so še v veljavi?

Praktičen slučaj mi je nanese, da je prihajalo vprašanje v rešitev, ali in kako daleč drži določba bivšega temeljnega zakona: da ima vsakdo pravico, svoje zahtevke uveljavljati rednim pravnim potom takrat, če se mu zdi, da mu je upravna oblast s svojo odločbo kršila zasebnopravne pravice.

Znano je, da je naša prva revolucijonarna vlada določbo temeljnega zakona, naglašajočo nepremestljivost sodnikov, razveljavila z navadno naredbo. Ta odredba naše revolucijonarne vlade je bila na vsak način veljavna, ker je veljavnost vsega bivšega avstrijskega pravnega reda bila v naši novo nastali državi utemeljena samo s tem, da je revolucijonarna vlada z naredbo dala moč temu pravnemu redu. Ista vlada in vsaka njej sledeča vlada, v kolikor je bila revolucijonarna, je mogla poslej vsako normo celega pravnega reda najsi je imela ta norma lastnost odredbe zakona ali temeljnega zakona izpremeniti potom navadne naredbe. Nujna konsekvence tega naziranja je potem: ker imajo norme tudi bivših temeljnih zakonov pri nas doslej samo naredbeno moč, izgubijo tudi te norme vso veljavnost, čim izda pokrajinska vlada ali pa centralna vlada naredbo, ki določa, da ima v gotovih primerih tudi o zasebnopravnih pravicah končno odločati ta ali ona upravna oblast. Taka je n. pr. naredba o vojnem plenu, ki izreka, da ima posebna komisija končno veljavno odločati tudi

tačas, če kaka stranka uveljavlja zasebnopravne pravice na objektih, katere je zaplenila komisija za vojni plen.

Z ozirom na to naredbo je v takih primerih po mojih mislih izključeno, da bi mogla stranka iskati remedure pri rednih sodiščih, če ni zadovoljna z rešitvijo upravne oblasti.

IV.

Kakor sem že zgoraj poudaril, je bil zmisel naše revolucije ta, da smo podrli Habsburžane in pa vso nadvlado nemškega naroda, ter da smo postali svoboden narod.

Ni pa bila samo naša pravica, da smo s svojo revolucijo strli nemško nadvlado, temveč je moje prepričanje, da je bila življenska in najvišja dolžnost vsakega izmed nas, po svoje pripomoči k temu, da se uniči vse, kar je bilo z dosedanjo nemško nadvlado v zvezi, da se torej odpravijo vsi nemški privilegiji.

Zakaj nemška **predpravica** je za **naš** narod v isti meri pomenila **krivico**.

Posledica tega zmisla revolucije je bila, da je bilo poslej pri izberi personala v naših uradih treba pozornost obračati ne samo na osebno kvalifikacijo v stroki, temveč zlasti na to, ali je reflektant slovenske narodnosti ali ne. Po revoluciji nam je moralo biti jasno, da noben Nемеc ne spada na ona centralna in vodilna mesta, na katera je dotlej redno prihajal kot privilegiraneц vsled nemškega vladnega režima. Bilo je marveč po zmislu revolucije, da vsa taka mesta pri naši državni upravi poslej zasedejo slovenske moči. Ta zahteva je bila upravičena iz dveh tehtnih razlogov.

V novi **narodni** državi je smel Slovenec zahtevati, da pridejo njemu v prid vsa važnejša uradniška mesta v državi. To je eno, in drugo: eminenten interes države je, da na odgovornih in važnih mestih sedijo možje, na katere se država temeljem njihovega prepričanja v vsakem slučaju lahko zanese. Teh zahtev, tvorečih bistvo naše revolucije, pa naša uprava ni dovolj spoznala, ali pa če jih je spoznala, jih ni dovolj upoštevala. Slučaji so znani, v slučaju notarja G. je vlada celó zapustila svoje prvotno, pravilno stališče in zopet vzpostavila — nemški privilegij.

Bistvo pravnega reda v vsaki državi je to, da si ž njim vladajoči narod zasigura svojo prevladujočo pozicijo. Če pride

do revolucije, naperjene proti do sedaj vladajoči socialni skupini, je natorno, da s podorom njegove moči padejo vse one norme, ki so ščitile dosedanje vladalca.

Na drugi strani je zopet jasno, da revolucionarna dejanja ne izvirajo in se ne dajo utemeljiti iz kakega obstajajočega prava, ker njih bistvo je uprav to, da podro dosedanje pravo. Zdi se mi potrebno, krepko naglasiti to za kasnejši stavek zelo važno dejstvo, da revolucionarna dejanja ne bazirajo na pravu temveč so samo nekaj faktičnega in z ozirom na revolucionarno stanje nekaj absolutno veljavnega in z ozirom na revolucionarni zmisel tudi nekaj absolutno potrebnega.

Naša revolucija je nas Slovence zadela duševno jako malo pripravljene. Nemške privilegije smo strli komaj toliko, kot jih manj že nismo mogli streti ob danem novem državnem položaju.

Naša revolucija se je izvršila na političnem polju, ker se je tukaj nismo mogli izogniti, potem ko je Avstrija razpadla; toda takoj na gospodarskem polju, kjer privilegirani pritisk nemštva ni bil nič manjši, že nismo imeli več dovolj poguma, ker nismo spoznali, kakšne dolžnosti nam nalaga revolucija in tako se je nacionaliziranje nemških gospodarskih podjetij izvrševalo le plaho in z majhno eneržijo. Tako smo, da navedem le en vzgled, pri Kranjski hranilnici, šli z Nemci v slaboten kompromis, v katerem smo jim prepustili daleko preveč moči.

Ker so se naše politične stranke od nekdanj razmeroma malo zanimale za našo duševno kulturo, ni čuda, da naše revolucijske vlade do danes niso izvršile nobenih dejanj tam, kjer so v duševnem kulturnem pogledu Nemci pri nas uživali posebne privilegije. Ko je šlo za rešitev vprašanja nemške filharmonične družbe in nemškega gledališča v Ljubljani, mi je odličen član vlade izrazil pomislek, da bi upravno sodišče, kadar bi se kreiralo, utegnilo razveljaviti ukrepe vlade, če bi ona brez zakonite opore razpustila filharmonično družbo ali pa nemško gledališko društvo,

Tu pridem do važnega vprašanja.

Takoj po prevratu smo odpustili vse vodilne nemške uradnike v našem ozemlju. Obenem pa je ta čas prva naša revolucionarna vlada izdala naredbo, s katero je izjavila, da ostanejo vsi dotedanji avstrijski zakoni in naredbe v veljavi.

Vsled tega je na primer v veljavi ostala tudi službena pragmatika in pa zakon o neodstavljenosti sodnikov. Navzlic temu smo pa mi kratkomalo še posebej odstavili in odpustili kopo nemških sodnikov.

Recimo, da bi danes imeli upravno sodišče. Na kako stališče naj bi se to sodišče postavilo, če bi na pr. nekdo izmed teh odpuščenih nemških sodnikov prišel pred upravno sodišče z zahtevo, da ga mora naša država zopet sprejeti in ga odškodovati, ker je bil proti veljavnim predpisom odstavljen?

Tu je treba zopet opozarjati na že zgoraj poudarjeni zmisel naše revolucije, ki je bil ta, da treba podreti nemške privilegirane pozicije. Ne smemo pozabiti, da so nemški uradniki imeli na našem slovenskem ozemlju vsa svoja mesta le vsled tega, ker je bila Avstrija nemška država in tako vsak Nемец v njej privilegiran nasproti Slovencu.

Odstranitev Nemcev od uradniških mest v Sloveniji je bil torej revolucionaren čin, in kot tak seveda v zmislu gorenjih izvajanj izven vsakega prava, a v novem položaju absolutno veljaven in neizogiben.

Jasno je vsled tega, da bi se upravno sodišče, če bi obstajalo, nikakor ne moglo spuščati v vprašanje zakonitosti teh revolucionarnih dejanj, ker bi v nasprotnem slučaju izrek upravnega sodišča pomenil, da bi morali vsa revolucionarna dejanja odviti nazaj in vse postaviti v predrevolucionarno stanje.

Odstavitev nemških uradnikov je bil revolucionaren čin v političnem pogledu. Nič drugače ne bi bilo mogoče smatrati revolucionarnih činov na gospodarskem polju in na duševnem kulturnem polju. Če bi vlada danes kasirala nemško gledališko društvo kot lastnika nemškega gledališča, do katerega premoženja je to društvo prišlo samo vsled prejšnjega privilegiranega nemškega položaja, bi takega kasiranja upravno sodišče ne smelo presojeti, ker bi bilo to kasiranje revolucionaren čin, katerega bistvo pa je uprav to, da stoji kot tak izven prava in je pa vendar v revolucionarnem položaju utemeljen in neizogiben.

Z ozirom na ta spoznanja bi kazalo, da se pri ustanovitvi upravnega sodišča izrecno določi, da so vsa ona dejanja revolucionarnih vlad, katera je z ozirom na obstojajoče razmere

smatrati za revolucijska, odtegnena presoji upravnega sodišča.

Končno naj na kratko omenim še sledeče. Z ozirom na to, kar sem že zgoraj označil za zmisel naše revolucije, lahko rečemo, da je z našo revolucijo padla avstrijska monarhija kot organizirana moč habsburške dinastije, opirajoče se na nemški narod. Ž njo so padli vsi organi, ki so predstavljali to moč; padel je torej cesar, kot šef države in pa avstrijski parlament, oba kot svoječasna zakonodajna organa in padla je avstrijska vlada z vsem svojim aparatom kot prejšnjih dveh eksekutivni organ, obenem z avstrijsko armado.

S padcem vseh teh organov so padli vsi tisti zakoni, katerih vsebina se je bistveno nanašala na obstoj te države in njenih organov, padle so torej vse tozadevne ustavne določbe in sploh vse določbe, katere so bile bistveno relacijonirane na te bivše avstrijske državne organe. Za to, da se vsi ti kompleksi pravnih norm posebej prekličejo kakor neveljavni, ni bilo prav nobenega povoda, kajti te norme so postale obsoletne s padcem organov, na katere so se nanašale, in ni jim mogla več vdihniti življenja niti že ponovno citirana naredba naše prve revolucijske vlade, izjavljajoča, da ostanejo vsi dosedanji zakoni v veljavi.

Iz teh vidikov je samo jasno, da je takozvani pooblastilni zakon, ki je bil relacijoniran na avstrijski parlament, s padcem tega parlamenta postal popolnoma brezpredmeten. Bilo je torej napačno, če so se naredbe naših poverjeništev sklicavale nanj.

Isto se mi zdi n. pr. z onimi zakoni, ki so določali gotove podpore svojcem vpoklicancev. Dr. Vrančič je v „Sl. Narodu“ razpravljal, da ti zakoni veljajo, ker še niso bili preklicani. Toda ti zakoni so v bistveni relaciji z bivšo avstrijsko armado in z njenim ustrojem v rajni Avstriji; padli so z avstrijsko armado vred, postali torej obsoletni in odveč bi bilo, jih še preklicavati.

